Ad me Johem Kruyshaer de Lippia

Forma teutonizandi casus nominū pronominū. et verborū tēpora plurimū vtilis scholaribus pro fundamēto primo habendo.

Exhortatio autoris ad lectores octastichon

O Ilcite filioli primum que teutonizandi
Forma sit ad casus. qua sine nil sapitis:
¶ Hac sine nanq; nihil lecturi nosse potestis
Sed facitis simile. quod sine voce loquens:
¶ Hinc tot agunt balbi lectores; sunt quot asselli:
Nomina qui tangunt. noctuis vt atra diem:
¶ Pergite et id primum discentes; non velut ignis
In primis vertens gallus habete volat:

Quin ꝑ ne pudeat vulgariter exponere rem
Dū dubitas Anarbg hunc suscepisse libellum

VD16

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Nominū. aliud substantiuū. aliud adiectiuū. Substantiuum is dair men in goeden duytschen voirsetten mach eyn offt die offt dat. Exemplum primi vt Homo eyn mensche Dominus eyn heer. Famulus eyn dyener. Tēpus eyn tijtz. Hora eyn vre. Locus eyn stede Pater eyn vader. Exemplū de die. vt Celum die hemel Terra die eerde Aer die lucht. Exemplū de dat. vt Aqua dat wasser Mare dat meer. Pratum dat veldt Aurum dat goldt Sereni sia dat beir. ¶ Nota Dat eyrste duytsch is in syner betekynge. Dat ander is in syner wijsynge ¶ Adiectiuū is dair men niet voir setzen in mach als vt alleyn steit. Wer als vt bi syn substantiuū steit dan mach men eyn dair voir setzen. Exemplū primi. vt Albus wijss Niger swart Bonus goet. Malus quaet Doctus gelerdt Prudens wijs. Exemplū secūdi. vt Doctus homo eyn gelerdt mynsche Prudens vir eyn wijs man Equus albus. eyn wijt perdt. Niger corvus eyn swartz raue. Vel sic. Dat is adiectiuū dair men in goeden duytschē dinck na setzen mach. Exēplū vt Albū eyn wijs dynck. Nigrū eyn swartz dynck ꝛc.

¶ De Comparatione nominū.

Solum comparantur adiectiua significantia quantitatē vel qualitatem. Quantitatē vt magnus paruus Qualitatem vt bonus malus. Comparatōis gradus sunt tres. primus Positiuus. secundus Comparatiuus. tercius Superlatiuus ¶ Positiuus dicat simpliciter sine excessu. ¶ Compatiuus cū excessu p aduerbiū magꝭ. ¶ Suplatiuꝰ cū excessu p aduerbiū maxime. Da exꝫ Positiuꝰ vt albꝰ Cōparatiuus vt albior. i. magis albus. Suplatiuus vt albissimus. i. maxime albus. Da teutonicum vt albus wijt Albior wijter Albissimus alder wijttes ꝛc.

Den Cōpatim teutonizerstu vp eyn mencherley.

der vt Largior milder. Melior goeder
ger vt Longior langer Horatior sediger
ter vt Albior wijtter Nigrior swarter
er vt Liberalior vrijer Nouior nijer
ker vt Fortior starcker. Debilior krancker
ler vt Nobilior edeler Abilior abeler
mer vt Aptior bequemer Acceptior genemer
ner vt Viridior groner Audatior koner
per vt Acrior scarper Maturior rijper
rer vt Honestior erberer Rectior rechterer
ser vt Prudētior wijser Integrior ganser
wer vt Grossior grower Blauior blawer ꝛc.

Den suplatim teutonizerstu dupliciter

Positie p valde
Suplatie p maxime

vt

Sanctissimus seer hillich
Felicissimus seer zelich
Liberrimus seer vrij
Sanctissimus alder hillichste
Felicissimus alder zelichste
Liberrimus alder vrijeste

¶ De casibus nominum.

Nomina recticlina id est que nō sunt ctroclita. sex habent casus in vtroꝙ numero. sez Ntm̄. gtm̄. dtm̄. accm̄. vtm̄. et ablatm̄. Et hec habent pfectā et integrā declinatiōem in vtroꝙ numero. vt Ntō hic magister. gtō huius magistri. dtō huic magistro. accō hunc magistrū. vtō o magister. ablatō ab hoc magistro. Etplr Ntō hȳ magistri. gtō hoꝝ magistroꝝ. dtō hȳs magistris. accō hos magistros. vtō o magistri. ablatō ab hȳs magistris

¶ De modo teutonizandi In singulari

Je ntūs beteiken den die wat doet offt lijdet. vt magister legit/ die meister lest. magister diligitur. die meister wert leeffgehadt Eñ in duytschen salmen voir setzen die. offt dat. Exemplū primi vt homo peccauit. die mynsche hait gesundiget. Sacerdos p̄dicauit die preister hait geprediget. Exemplū secūdi Vita dulcescit. dat leuen wardt soesse Mare cressit dat meer dat wasset. Aqua fluit. dat wasser dat floet Pratum floret dat velt dat bloet

Je genitiuus betzekent des wat is. offt der wat is. vt liber magistri. des meisters boeck. Mens hominis. des mynschen ghedachte Os mulieris est loquax. der vrouwē mondt is clappich Inferni pena est perpetua. der hellen pijn is ewijch.

Je datiuus betekendt wen wat gegeuen werdt. offt wē wat verkregen wordt. vt dedo magistro. ick geue dem meister. Precipio discipulis. ick gebeide den discipulen Placet domino. het behaget dem heren

Je accusatiuus beteykēt wen offt wat men straffet beclaget. offt ghijfft. offt des gelijch. vt arguo peccantē. ich straffe den sunder. Accuso furem. ich beclage den deyff. Fregisti fedus. du tzo brekest dat verbundt Da penas condignas. lijdt weerdige pijn. Cede dextram. gijff die rechteren handt.

Je vocatiuus beteykent den men spreckt ropet offt vermaent. vt Optime vir adesto O guede man staen saltu my by Petre vent O peter kum du. Deus fili obedi parentibus Ey sone weest du gehorsam dinen olderen. Eya pater adiuua Ach vader help du. Age comes vitam gere probam Ach geselle voirdu'eyn dogendich leuen.

Je ablatiuus beteikent. van wen. offt wat. wes gesaget. gedaen gegeuē. offt genomē wordt offt des gelijck. vt A deo cūcta facta sunt. van gode sijnt alle dinge gemaket Ab hoīe offenditur deus van den mynschen werdt got vertyornet Abs te deceptus sum. van dy byn ich bedrogē. De panno fit vestis. van den gewāde wordt eyn cleydt A magistro corripitur inobediens. Van den meister wordt gecorrigert die vngehorsaem.

Hus will voirstaen dat men secht. Nominatiuus significat vt quis Genitiuus vt cuius. Datiuus vt cui. Accusatiuus vt quē Vocatiuus vt o. vel heus tu. Ablatiuus vt a qui. vel a quo. Dair om respondert men tzo quis eynen nominatiuū. vt quis studet. re-

sponderur scholaris ¶ Zo cuius eynen genitiuū. vt cuius misereris. respondetur pauperis. ¶ Zo cui eynen datiuū. vt cui offert. respondeꝛ infirmo. ¶ Zo quē eynē accū. vt quem times. respondeꝛ deum ¶ Nota den vocatiuū en mach men niet vraghen. meer hij bedudet eyn verweckynge eyner psonen. als dair men zo spreckt. vt O iohānes audi. O petre stude Ende sijn prepositiua signa sunt aduerbia vocandi. vt heus Hoꝛ tandi vt eya age agite agedum Ende werdt allene cōstruert mit eynen pbo secūde psone. ¶ Zo qui vel quo eynen ablatiuū. vt quo dignus est. Respondetur supplicio mortis.

¶ Sequitur forma teutonizandi casus In singulari numero.

¶ Nominatiuo		¶ Genitiuo		
¶ Magister	meister	¶ Magistri		meisters
¶ Musa	pijpe	¶ Sacerdotis	des	preisters
¶ Scamnum	banck	¶ Felicis		zelygen
¶ Sacerdos die	preister	¶ Muse		pijpen
¶ Felix	zelyghe	¶ Scamni		banck
¶ Fructus	frucht	¶ Fructus	der	frucht
¶ Species	schoente	¶ Speciei		schoente

¶ Datiuo		¶ Accusatiuo.		
¶ Magistro	meister	¶ Magistrum		meister
¶ Sacerdoti dē	preister	¶ Sacerdotem	dē	preister
¶ Felici	zelygen	¶ Felicem		zelyghen
¶ Muse	pijpen	¶ Musam		pijpen
¶ Scamno	banck	¶ Scamnū		banck
¶ Fructui der	frucht	Fructum	die	frucht
¶ Speciei	schoente	¶ Speciem		schoente

¶ Uocatiuo		¶ Ablatiuo A		
¶ Magister	meister	¶ Magistro		meister
¶ Musa	pijpe	¶ Sacerdote vā dē		preister
¶ Scamnum	banck	¶ Felice l'ci.		zelyghen
¶ Sacerdos O	preister	¶ Musa		pijpen
¶ Felix.	zelyghe	¶ Scamno		banck
¶ Fructus	frucht	¶ Fructu vā der		frucht
¶ Species	schoente	¶ Specie		schoente

¶ Nota hic. dat tu in allen vocatiuo mach vorstaen die secundē psonē sez. tu. vel du. vt O magister. o du meister. O musa. o du pijpe. O sacerdos. o du preister. O felix. o du selyghe. O fructus. o du frucht.

¶ De modo teutonizandi in plurali.

Je nominatiuus pluralis beteykent die wat doen vt Gramma
tici certant. die latijnschen kempen Magistri docent die meiste
re die leren . Felices gaudent in dño. die selyghen verurouwen
in dē heren Sacerdotes predicant. die preistere prediken.

Je gnitiuus beteykent der wat is. off der men denckt. vt Ma
gistroꝝ lectio. dier meister lectien. Sacerdotū mensio. dier prei
ster gedachtinge. Felicium anime. dier selygen zeilen. Fructuū
vtilitas. dier fruchten nuttichelt. Specierum suauitas. dier cruden so
sicheyt.

Je datiuus beteykent den men gunt. gijfft. off anders bate offt
schaden doet. vt Magistris parendū est. den meisteren salmen
geboirsam syn Sacerdotibus debetur honor. den preisteren is
bequeme cer. Felicibus inuidere solent miseri. den selygen plegen tzo be
nijdigen die onsaligen.

Je accusatiuus beteykent. die men straffet. beclaget. offt anders
vt audio magistros legentes. ich hoer die meisters lesende Lay
ci Sccrdotes psequunt. die leyen veruolgen die preisteren. Mi
seri rogant Felices . die armē bidden die selygen Dñi arrestant fructus
die heren bekümeren die fruchten Veneti vendūt species. die venetziaS
ners verkopen die cruderen

Je vocatiuus beteykent als men tzo yemats spreckt. seggende.
O ghij. vt o magistri. o ghy meistere. O sacerdotes. o ghy preis
stere O felices miseremini nostri. o ghij saligh̄e erbarmet vnser.

Je ablatiuus beteykent van den wat gesackt offt gedaen wordt
vt A magistris legitur grāmatica. van den meisteren wordt ge
lesen grāmatica A sacerdotib⁹ auditur missa. van den preisteren
wordt gehordt die misse Ab hominib⁹ diligitur pecunia. van den myns
schen wordt leiffgehadt dat gelt.

¶ Nota aldus salmen verstaen dat die Nominatiuus pluralis bes
teykent. vt qui . die gtūs. vt quoꝝ. die datiuus. vt quibus. die accūs. vt
quos. die vocatiuus. vt o vel heus. vel agite vos. de abltūs. vt a quib⁹.

¶ Dair om respondertmen tzo qui eynen ntm̄ pluralem. vt qui docent.
respondet magistri. Tzo quoꝝ eynē gtm̄. vt quoꝝ refert populo p̄dicare
respondetur sacerdotū Tzo quibus eynen datiuū vt quibus hoīes inui
dent. respondetur diuitibus Tzo quos eynē accusatm̄ vt quos inuoca
mus. respondet superos.

¶ Nota signa prepositiua vtī pluralis sunt eya. agite. ꝛ agedū. vt agit e
ciues optimi suppetias ferte. Tzo a quis vel a quibus eynē ablatiuum
vt a quib⁹ timetur deus. respondet a christianis. quib⁹ indiget patrie sa
lus. diuitibus prudentibus ꝛ potentib⁹. si recte defensetur.

¶ Forma teutonizandi casus in plurali.

¶ Nominatiuo			¶ Genitiuo		
¶ Magistri		meistere	¶ Magistrorꝫ		meisteren
¶ Huse		pijpen	¶ Husarum		pijpen
¶ Scamna		bencke	¶ Scamnorum		bencken
¶ Sacerdotes	die	preistere	¶ Sacerdotū	der	preisterē
¶ Felices		salijgen	¶ Felicium		saligen
¶ Fructus		fruchte	¶ Fructuum		fruchten
¶ Species		crude	¶ Specierum		cruden
¶ Datiuo			¶ Accusatiuo		
¶ Magistris		meisteren	¶ Magistros		meisteren
¶ Husis		pijpen	¶ Husas		pijpen
¶ Scamnis		bencken	¶ Scamna		bencke
¶ Sacerdotib⁹	den	preisteren	¶ Sacerdotes	die	preistere
¶ Felicibus		salijgen	¶ Felices		salijgen
¶ Fructibus		fruchten	¶ Fructus		fruchten
¶ Speciebus		cruden	¶ Species		crude
¶ Uocatiuo o.			¶ Ablatiuo ab his.		
¶ Magistri		meistere	¶ Magistris		meisteren
¶ Huse		pijpen	¶ Husis		pijpen
¶ Scamna		bencken	¶ Scamnis		bencken
¶ Sacerdotes	o ghy	preistere	¶ Sacerdotib⁹	vā dē	preisteren
¶ Felices		salijgen	¶ Felicib⁹		salygen
¶ Fructus		fruchte	¶ Fructibus		fruchten.
¶ Species		crude	¶ Speciebus		cruden

¶ Nota allen casib⁹ vtriusꝫ numeri machmē voir settzen der drier pronominū obliquos. hic. iste. ille. Ende dair nae machmen die casus anders vnd anders duytschen. vt Hic magister. dusse meister Iste magister. die meister. den man wijset ynt teghenwordicheit. Ille magister den men wijset ynt offwesen. off dair men van spreckt. Hec mulier. dyt wijff. Ista mulier. dat wijff die men wijset Illa mulier dat wijff dar mē aff spreckt. ¶ Genitiuo huius magistri. dusses meisters. Istius magistri des meisters. Illius magistri. des meisters die men gesyen heefft.

¶ Datiuo huic magistro. dussen meister Isti magistro. den meister Illi magistro. Den meister dair men van spreckt. ¶ Accusatiuo hunc magistrum. dussen meister. Istum magistrum den meister. Illum magistrum. den meister dair men van spreckt. ¶ Uocatiuo en set mē niet voir. dan eyn aduerbium vocandi off hortandi. ¶ Ablatiuo ab hoc magistro. van dussen meister. Ab isto magistro. van dē meister. Ab illo magistro. van den meister dair men van spreckt ¶ Etplr Ntō hij magistri. dusse meistere. Isti magistri. die meistere. Illi mgri. die meistere dair van men spreckt. ¶ Genitiuo horum mgrorꝫ. dusser meisteren Istorꝫ magistrorum dier meisteren. Illorum magistrorum der meisteren dair van men spreckt. ¶ Datiuo hijs magistris. dussen meisteren Istis magistris. den meisteren Illis magistris den meisteren dair van

men spricke ¶ Accusatiuo hos magistros dusse meistere. Istos magistros die meistere. Illos magistros. die meistere dair van men spricke

¶ Uocatiuo en setz men ghyenen wesende obliquū pronominis voir

¶ Ablatiuo ab hijs magistris. van dussen meisteren. Ab istis magistris van den meisteren. Ab illis magistris van den meisteren dair van men spricke. ¶ Omnes quid scies offitu den gtm̄ singularem duytschen salt per des offe der. Dat saltu hyr by kennen. Als die genitiuus in sgn duytsch termineert offendet vp die littere s. dā saltu en duytsche per des. Ist anders. so duytschet du en per der Exemplum primi. Magistri des meisters. Patris des vaders. filij des soens. Carnis des vleisches Diei des dages. Exemplum secundi. mundi. der werlt. terre der eerden. aeris der lucht. temporis der tijt. noctis der nacht. Manus der hant.

¶ Nota ynt duytschen des genitiui dei. en setzmen dair niet voir. Exemplum vt dei godes. Causa want god is eyn ondelelijck wesen. wair om dat nomen deus in allen synen casibꝫ werdt gedutschet als eyn nomen ꝓprium. wair by mercke dat men casus nominum ꝓriorum duytschet simpliciter niet voir setzsende. Causa. want sy betreykent in allen casibus eyn seker psonen. sunder eynich tzwiuelen. dair om mit wijs singhe nder were eynē sekerm achinge gelijck is in noibus appellatiuis. Hyr om duytscheit simpliciter. Nominatiuo petrus non addendo hic vel iste. Der du secht petrus peter. genitiuo petri peters. datiuo petro. accusatiuo petrum ꝛc.

¶ De pronominū casibus.

Pronomen is. dat men setzet voir dat nomen. vnd beteikent eyn seker psonen vppet dickst off vakest. vt christus. venit z ipse nos redemit. die gesalfde soen gods is gecomen. vnd he heeft vns verloest. Aliquando tamen eyn onseker psoen. vt cuncta timent hominem. quia ipse presidet cunctis creatis. hyr beteykent ipse eyn onseker persone.

Pronomen aliud est.

¶ Relatiuum maket die ander kennynghe eyner personen. dair van men gesprochen heeft. vt Homo peccauit z idem damnauit. die mynsche heeft gesundiget. vnd die sulkfue heeft verdoempt vns

¶ Demonstratiū dat dair wijset eyn persoen ynt bewesen. vt hic vir. dusse man. off ynt affwesen. vt hec herba crescit in orto meo. mer dat is ipse prie mit dussen pronoīe hec ꝓprie mit den pronoīe ille. vt ille vir die man die verre affis vnd niet tegenwordich is.

¶Hyr vyll mercke dat dair is dūplex demonstratio. propria ⁊ ipropria. Propria vt hic vir. Impropria vt hec herba creſcit in orto meo.

Demōſtratio duplex ſcz.
- Perſonalis. als men die ſelue pſonen beteikent die men wyſet. vt iſte vir laborat. dair werdt beteykent die ſelffte dem men wyſet.
- Impſonalis. als men eyn pſonen wyſet ende eyn ander beteykent. vt hec herba creſcit in orto meo. dair wyſet men dat crudt. ende eyn ander beteikentmē als dat dar waſſet in den gaerden.

¶Differūt.

Hic	duſſe	Sic etiā differūt aduerbia ab iſtis deducta. vt hic. illic. iſtic huc. illuc. iſtuc.
Iſte	die dair du biſt	
Ille	die dair he is	

¶Sic teutonizantur caſus prominum

Generis omnis

Ego ich	mei vel mis myner	mihi my
vocatiuo caret	me a me. mi van my	Etpluraliter
Nos wy	noſtrū vel noſtri vnſer	nobis vns
nos vns	vocatiuo caret	a nobis van vns
Tu du	tui vel tis dyner	tibi dy.
o tu o du	te a te dy van dy	Etpluraliter
vos ghy	vſtm vel veſtri uwer	vobis iw
vos iw	o vos o ghȳ	a vobis van iw
¶Ntō caret	ſui ſyner	ſibi ſych
vocatiuo caret	ſe a ſe ſych van ſych	Etpluraliter
Ntō caret	ſui erer	ſibi ſych
vtō caret	ſe a ſe ſych van ſych	

¶Sui ſibi ſe a ſe conſtruertmen
- Reciproce. vt petrus ſibi vtilis eſt. petrus is ſych ſelues nuttze
- Tranſitiue. petrus exorat iohānem vt ſibi ſit iūmento. peter bydt iohan. dat he hem ſy tzo hulpe

¶Differunt mei primitiuū ⁊ mei poſſeſſiuum
Similiter tui. ſui. noſtri ⁊ veſtri ſic.

Primitia	Poſſeſſiua
mei myner	mei myns. vt mei pīis myns vaders.
tui dyner	tui dyns. vt tui filij dyns ſoens
ſui ſyner	ſui ſyns vt ſui ſerui ſyns knechts
noſtri ons	nīi vnſes. vt nīi pīis vnſes vaders.
veſtri iwer	veſtri iwes. vt vīi pīis iwes vaders

Ad primitia ſic ſic exponū. Poſſeſſiua ſic ſic exponū.

¶ Generis Masculini numeri Pluralis.

¶ Hÿ. dusse.	Horum dusser	Hÿs dussen	Hos dusse		Hÿs van dussen
¶ Ei die suluen	Eorum der suluen	Eis den suluen	Eos die suluen		Eis van den suluen
¶ Illi die	Illorum der.	Illis den.	Illos die.	Ab	Illis van den
¶ Isti die.	Istorum der.	Istis den	Istos die		Istis van den
¶ Ipsi die offsye	Ipsorum ecrer.	Ipsis den suluen	Ipsos die suluen		Ipsis van den suluen

¶ Generis Feminini numeri Pluralis.

¶ He dusse	Harum dusser.	Hÿs dussen	Has dusser		Hÿs van dussen
¶ Ee die sulue	Earum der suluen	Eis den sulften	Eas die sulften		Eis van den sulften
¶ Ille die.	Illarum der.	Illis den	Illas die	Ab	Illis van den
¶ Iste die.	Istarum der	Istis den.	Istas die		Istis van den
¶ Ipse die suluen	Ipsarum der suluen	Ipsis den suluen	Ipsas die sulften		Ipsis vā den sulften

¶ Generis Neutri. Numeri Pluralis.

¶ Hec dusse	Horum dusser	Hÿs dussen	Hec dusse		Hÿs van dussen
¶ Ea die sulften	Eorum der sulften	Eis den sulften	Ea die sulfte		Eis vā den sulften
¶ Illa die.	Illorum der.	Illis den.	Illa die	Ab	Illis van den
¶ Ista die	Istorum der	Istis den	Ista die		Istis van den
¶ Ipsa die sulften	Ipsorum der sulften	Ipsis den sulften	Ipsa die sulften		Ipsis van den sulften.

¶ Nota de nominatiuo Jd — Jd animal dat sulue dyer Jd tempus. die sulue tzÿt.
Jd genus. die sulfte manyer. Jd ens. dit sulue dynck

¶ Generis masculini numeri Singularis:

¶ Nominatiuo	¶ Genitiuo	¶ Datiuo	¶ Accusatiuo		¶ Ablatiuo
¶ Hic. dusse	huius. dusses	huic. dussen	hunc. dussen		hoc van dussen
¶ Is. die selfte	eius. des selften	ei. den seluen	eum. den seluen		eo. van den seluen
¶ Ille. die.	illius.	illi.	illum. den	ab	illo. van den
¶ Iste. dier	istius. des	isti dem	istum. den		isto van dem
¶ Ipse. hie	ipsius. selue	ipsi. selue	ipsum. den seluen		ipso. van dem seluen

¶ Generis Feminini numeri Singularis.

¶ Hec. dusse	huius. dusser	huic. dussen	hanc dusse.		hac. van dusser
¶ Ea. die selue	eius. der suluen	ei. dē vel der sulnen	eam. die sulften		ea. van der suluen.
¶ Illa die off dat	illius. des vel der	illi. den off der.	illam. die vel dat	ab	illa. van den vel der
¶ Ista. die off dat	istius. des vel der	isti. den off der	istam die vel dat.		ista. van den vel der.
¶ Ipsa. sie.	ipsius. eerer.	ipsi. der suluen	ipsa. die vel dat sulue		ipsa van der suluen

¶ Generis Neutri nūeri Singularis.

¶ Hoc. dit	huius. dusses vel ser.	huic dussen. ſser.	hoc. dit.	Ab	hoc. van dusse vel ser
¶ Id. dit. die. l'dat sulue. eiꝰ. des l'der sulue		ei. dē l'ō sulue.	Id. die. dat vel dit sulue		eo van dē vl'vā der sulue.
¶ Illud. dat l'die.	illius. des off der	illi. den vel der	illud. dat off die		illo van dē off dusser
¶ Istud. dat l'die	istius. des vel der	isti. den vel der	istud. dat vel die	ab	isto. van den vel der
¶ Ipm. dat l'de sulfte	ipius. des l'ō sulftē	ipi. dē l'ō sulftē	ipm. die l'dat sulfte		ipso. vā dē l'vā ō sulue.

¶ Quis vel qui interrogatiuū vel relatiuū est. quando hꝫ nominatiuū quis interrogatīm estiz querit noīa vel substantiam rei. vt quis es tu ꝓpo test responderi nomē ꝓpriū vt sortes. vel demonstratīm substantiue. vt ille sum quem loquentē audis. Ponitur etiā infinite pro aliquis. vt etiā ꝺs venit si nobis venis. vnss kumpt oeck ymants als du kumpst. Quando hꝫ ntīm qui est relatīm. vt Tullius est qui eloquentie fons est Tullius ist. die welck is eyn fonteyn der wailsprekenheit. Hyr nae mogestu syn obliquos duytschen interrogatiue. ende relatiue Jnd en heuet geyn vocatiuū. dair om dat is interrogatiuū ind relatiuum

¶ Generis masculini numeri singularis.

¶ Quis wie. vel qui die welke Cuius wies vel welcks Cui wem vel den welken Quem wien vel welkeren A quo vel a qui van wien vel vā den welken

Etpluraliter.

¶ Qui wie vel die welke Quoꝝ den wien vel den welkeren. Quibus wen vel den welken Quos wen vel die welke A quis vel a quibus vā wen vel a den welken

¶ Generis Feminini numeri singularis.

¶ Que wie vel die welke. vel qua die sommige Cuius wes vel der welken Cui wem vel welkerer Quā wen vel die welken. A qua vel a qui van wen vel van der welker.

Et pluraliter.

¶ Que wie vel die welken Quarū den wien vel dien welkeren. Quis vel quib wien vel den welken Quas wie vel die welken. A quis vel a quibus. van wien vel van den welken

¶ Generis neutri nūeri singularis

¶ Quod welke vel quid wat Cuiꝰ welkes offt wies. Cui welken offt den welken Quod welke vel quid wat A quo vel a qui vā welken. vel van wat

Etpluraliter.

¶ Que welke vel die welke. vel qua die sommige. Quoꝝ welkeren vel dien welkeren Quis vel quib welken vel dien welken. Que welke vel die welke A quis vel a quibus van welken vel van dien welken.

¶ Nota differūt quod ꝛ quid. quod est adiectiuū. ꝛ quid est substantīm Quod welke Quid wat. dair om seyt men niet quid animal. sed quod animal welk dier. quid est wat ist. sine substantiuo adiuncto. meer quod nympt tot sych eyn substantiuū. vt quod epulum. welke spijse.

¶ Nota als men dussen obliquis quis ꝛ qui ꝛzo doet eyn obliquum eyns substantiui noīs. wordt dyckwyl dit duytsch verandert Exemplū Qua de re. om wat sake. Quo fine. wt wat ende. Quo modo. na wat maneren. Que mulier. wat vrouwe. Que res. wat sake.

¶ Nota als du adiūgerst den obliquis interrogatiui quis. eyn nomen substantīm. dat sermen gemeylich in gtō plurali ꝓtitiue. alst eyn nomen non collectiuū is. anders in gtō singulari. Exemplū vt Cuius hominū misereris Cui hominū faues, quē amicorum diligis magis Respōdek.

parentem vtrũq; aquo hostiũ cesus es. Respondetur a karolo ꝛc.

Nota. quis ꝛ qui non sunt ꝓnoia. licet hic declinanꝰ ymitatione donati qui inter ꝓnoia posuit. qz secundã declinationez ꝓnominũ habẽt vt habeaꝰ forma declinandi similia noia. que inter noia declinata secundũ formã declinatõis noim nõ habenꝰ vt sunt vnus. vllus. vter. nullus solus. alter. alius. ꝛ totus Et similiter ꝓpositiua hoꝝ vt alteruter vterq; aliquis quicũq; quilibet quiuis quisnã quisputas ꝛ similia

¶ Sunt ꝓterea supra declinata octo ꝓnoia Ego. tu. sui. ille. ipse. iste. hic et is primitiua. Et deducunꝰ a gtis trium ꝓmoꝝ. scz mei. tui. sui. nostri. et vestri. Septem deriuatiua. meus. tuus. suus. noster. vester. nostras ꝛ vestras. que possessiua vocanꝰ. qz possessionem important. ¶ Sunt autem meus ꝛ tuus noster ꝛ vester demonstratiua possessoris. Sed suus est relatiuũ reciprocũ possessoris. Et stz hec adiectia mobilia ꝑ tria genera ꝛ tres terminationes. vt meus mea meũ. Et ideo cõstruũtur cũ noie substãtiuo rei possesse. vt meus liber myn boeck. vbi significaꝰ res possesa. ꝛ demonstraꝰ possessor. qui significaꝰ incluso genitiuo ꝓnitiui. s. mei.

¶ Nostras aũt ꝛ vestras sunt possessiua gentilia vel patria. Sũt autẽ modo cõis generis. vbi ãtiqui dicebãt hic ꝛ hec nostratz vestratz. quod iam ꝑ syncopã nostras ꝛ vestras dicimus. Declinabãt igiꝰ. Nõ hic et hec nostratis vestratis. ꝛ hoc nostras vestras Genitiuo huiꝰ nostratis vestratis secundũ formã tercie declinatõis nominũ. vt est apud Alexandrũ. Quarta quidẽ terne par deber nois esse. Et pluraliter nõ hỹ ꝛ hee nostrates vestrates ꝛ hec nostratia vestratia secundũ antiquos. vt Nostratia ꝓba Et nõ solũ gentem vel patriã demonstrãt Etiã sectã apud auctores Silr ꝛ cuias cuiatis Et ꝓstruunꝰ cũ accis gentem patriam ꝛ sectam. vt Cuias gentẽ patriam vel sectã es. Respondeꝰ nostras vel vestras gentem patriã vel sectã ¶ Nozũ aũt septem solũ tria vocatiuũ hñt. s. meus noster ꝛ nostras Reliqua quattuoꝝ vocatiñ habere nõ possunt. Suus eñ. qz relatiñ ꝛ qz reciprocũ est. vocatiñ habere nequit Tuꝰ quoq; vester ꝛ vestras. qz significant adiectiue rem possessam in tercia ꝑsona non designabilẽ vllo mõ in secũda ꝑsona. nequaq; vocatiñ habent. licet possessorem connotent sub ꝑsona sequũda. ¶ Nozum quinq; ꝓra formam habent declinctõis ꝓnoialis terciam. que similis est prime ꝛ secunde nominũ. Duo quoq; posterioza quartã habent. scz nostras ꝛ vestras que similis est tercie nominum.

¶ Nabes itaq; formam declinandi ꝓnoia quadruplicem

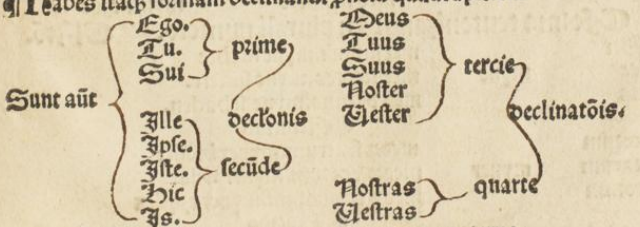

¶ Unde. Est declinandi ꝓnomina norma quaterna.

¶ Forma teutonizandi singulariter ¶ Nominatiuo.

Meus / mea / meum — myn

meus pater. myn vader
mea mater. myn moder
meum pecus. myn kudde.

¶ Genitiuo.

mei / mee / mei — myns l'ner.

mei patris. myns vaders
mei honoris. myner eer.
mee etatis. myns olders
mee domine. myner vrouwen
mei seruicij. myns dynstes
mei temporis. myner tzijt

¶ Datiuo.

meo / mee / meo — mynē vel ner.

meo patri. mynen vader.
meo honori. myner ere
mee etati. mynē older.
mee domine. myner vrouwen
meo seruicio. mynen dynste
meo tēpori myner tzijt

Da singulor exempla.

¶ Accusatiuo

meum / meam / meum — myn — vel nē / vel ne

meum patrē. mynē vader
meū bouem. myn rynd
meā pecuniā. myn geldt.
meam filiā. myn dochter
meam voluntatē. mynē willen
meum tempus. myn tzijt

¶ Uocatiuo

mi / o mea / meū — myn

mi anime. myn moet
o mea filia. o myn dochter
meū corculum. myn hertken.

¶ Ablatiuo

meo / a mea / meo — vā mynē l'ner.

meo patre. / a meo honore. / mea matre — van — mynen vader / myner ere / myner moder
mea etate / a meo damno / meo tempore — vā — mynen older / vā mynē schadē / myner tzijt

¶ Forma teutonizandi In plurali numero. ¶ Nō.

Dei / mee / mea — myne

mei famuli. myne knechte
mee sorores. myne sustere.
mea damna. myne schaden.

¶ Genitiuo

meorum / mearum / meorum — myner

meoꝝ fratrum. myner broder
meaꝝ vxorum. myner wijue
meoꝝ temporum. myner tzijden

¶ Datiuo

¶ Meis. meis. meis. > mynen
meis fratribus meis causis meis tẽporib' > mynen > broderē saken tzyderen

¶ Da ex empla sin gularum.

¶ Accusatiuo meos. meas. mea. > myne
meos fratres meas causas mea tempora > myne > broders saken tzyden

¶ Uocatiuo o. mei. mee. mea. > o myne
mei fratres O mee filie mea tempora > o myne > broder doechtere tzyden

¶ Ablatiuo a meis meis meis > van mynen
A meis fratribus A meis sororibus A meis temporib'. > vã mynẽ > broderen susteren tzyden

¶ Also salmen oeck duytschen der anderē vier pronominũ. tuus. suus noster. vnd vester. casus ¶ Und maket men des gelijcks exempla.

¶ Nota pulcherrimum dastu machtz tzo doen den gtĩ ipsius allen casibus dusser quinqꝫ pronominũ. meus. tuus. suus. noster. z vester. Ut meus ipsius liber. tuus ipsius filius. Suus ipsius puer. Dyns sulues boeck Dyn sulues soen. Syn sulues kyndt. Tuam ipsius animam gladius pertransibit Dyns sulues seel sal eyn swert doersnyden Et fit discretio persone possidentis. Des gelijck werdt dat pnomen Ipse adiungert pronominibus primitiuis omniũ psonarum causa discretiõis. vt egoipse. tuipse. suipsi⁹. ich suluen. du sulues. syns sulues. Und vraget mẽ off men seggen sal possessiue meijpsius liber. offt meusipsius liber. responde. meusipsius liber z non meijpsius liber Also seyt men meusynius vel sollius puer. trucidat⁹ est miserabiliter Deũsolius exulis damnũ defleo.

¶ Aldus salmẽ duytschen Nostras z vestras. Ntio hic z hec nostras vnse lantzman. vestras twe lantzman off vrouwe. Gtõ huius nostratz vestratis. twes lantzmānes offt twer lantz vrouwen Dtõ huic nostrati vestrati. vnsen lantzmanne. offt vnserlantz vrouwen. Accõ hunc z hanc nostratem vestratem. vnsen lantzman. off vnse lantz vrouwen. Uestras vocatiuo caret. Uocatiuo o nostras. o vnse lantzman off vrouwe. Ablatiuo ab hoc z ab hac nostrate vestrate. van vnsen lantzmanne. off vnser lantz vrouwen. ¶ Expluraliter Ntõ hijz hee nostrates vestrates vnse lantzlude. Gtõ horz hax nostratũ vestratũ. vnser lantzludē. Datiuo hijs nostratibꝫ vestratibꝫ. vnsen lantzludē. Accõ hos z has nostrates vãtes vnse lantzlude Utõ caret vãs z o nostrates. o vnse lantzlude Ablatiuo ab hijs nostratibus vestratibus van vnsen luden.

b.ij

¶ Da hoꝛ compoſita. Egomet ick ſuluen. Deimet myner ſuluen. Tutemet du ſuluē Tuimet dyner ſuluen. Suimet ſyner ſuluen. Sibi met ſich ſuluen. Hiccine duſſe man niet. Heccine duſſe vrouwe niet Hoccine dit niet Iſticcine die niet. Illiccine die niet dair mē ſprake vā heſſt Idem in maſculino genere ꝓductū. die ſulue man. In neutro genere coꝛreptā. dat ſulue dynck. Quiſnā. wie. Aliquis ſomyge off ymans Et ſimilia. Quiſputas. wie meynſtu Quiſpiā. wie off yemans Quiuis ſo wie du wilſt. Quilibet. ſo wie dem luſtet ꝛc̄.

¶ In formam teütonizandi verborum tempora. Carmina diſtica feliciter incipiunt.

I valet o pueri caſus exponere lingua
Patris. ⁊ hac pariter tempora noſſe valet:
¶ Si valet ad mores dare tempora prima iuuente
Lecturos verbi tempora noſſe valet:
¶ Tempora ſylbarum (lectantes ſunt vti pauci)
Qui ſeruant. ſic ſunt tempora qui ſapiunt:
¶ Moribus o pueri fundandis cedite tempus
Etas veſtra probis moribus aucta micet:
¶ Sic vos lecturi date tempora congrua ſylbis
Paternum verbis ad ſua tempra date:

¶ De verbo.

Verbum is all dat dair beteykent wat wercken off lijden myt onderſcheydē der tzijt daert in geſchuet. Exemplū primi. Lego ick leſe alſt ſchijnet in duſſe tzeghenwoꝛdige tzijt. legebam. ich laeſſ oder began tzo leſen vnd noch leſe Legi ich hayn geleſen Legeram ich hadde geleſen. Legam ich wil off ſal leſen. Exemplū ſecūdi Legoꝛ ich werde geleſen. als vp deſe tzegenwoꝛdige tzijt Legebar ich waerdt geleſen Lectuſſum vel fui ich byn geleſen ꝛc̄ys

¶ De verbo ſubſtantiuo:

Vbſtantiū ꝓbū is dat dair beteykent. wat tzo weſene. het ſy in ſynē naturlichen eygenen weſen offt anvallende weſene. Exemplū ꝓmi. bō eſt aīal. eyn mynſche is eyn dier. dat is ſyn naturlick

Verbū ⁊ groſſe notꝛ ⁊ cūg ſymon Vulgata aptod ratū incipit a ge Vt mare geleꝛūen

proper Wesen. Exemplū secūdi. Homo est prūdēs. eyn mynsche is wyss dat is anuallende. Sortes est albus ꝛc. ¶ Duſſer syn alleyn drie als Sum Fio Existo vel exsto.

¶ De verbo vocatiuo.

Erbū vocatiuū is. dat beteykent noemynge oder benoemynge eyner psonē. vt voco2 Petrus. ich heysse peter. Nomino2 iohānes. ich heysse ioban. Nuncupo2 hēricus. ꝛc. Duſſer syn alleyn vyff. als Nūcupo2. Nomino2. Dico2. Voco2. Appello2.

¶ De verbo adiectiuo.

Erbū adiectīm is. dat beteykent werken off lijden anuallende eyner psonē. vt Amo ich syn leiff hebbende. Amo2 ich werde leiff gehadt Sto ich stae oder byn staende Loquo2. ich spreecke. oder byn spreckende. Experio2 ic veruaer oder byn veruarende ¶ Vnd alle ꝑba (behaluen tria substantiua vnd quinq; vocatiua) sunt adiectiua Vnd duſſer synt eyn deil psonalia. vnd eyn deil impersonalia

¶ De verbo personali.

Ersonale ꝑbū beteykent dat werck mit tzoneygen eyner sekerer psonē. Jnd werdt in vtroq; nūero ꝓiūgeert p tres distinctas psonas vnder drīē voirscheidene vtgenge des yndes. vt in singulari nūero Ego lego ich lese. Tu legis du lest. Jlle legit hie lest. Jn plurali Nos legimus. wij lesen Vos legitis ghij lesen Jlli legunt sye lesen offt die lesen ¶ De Jnfinitiuo.

¶ Nota die infinitiuus eyns verbi psonalis beteykent nochtās dat werck mit tzonygen eynen onsekerer psonen. vt Legere lesen. nochtant als dat lesen anuallet eyner psonē meer onsekerer. dairom so willet hebben eyn suppositū accī casus niet in eyner sekerer psonen. noch seker geralmer men setzet dem infinitiuo voir eynen accīm in vtroq; nūero. ꝛ in omni psona qua velis. vt me legere. my tzo lesene Te legere. dy tzo lesene. Jllum legere dē tzo lesene. Nos legere. vnss tzo lesene. Vos legere iwtzo lesene. Jllos legere. die tzo lesene. vtile est. bonum est

¶ De verbo impersonali

Ypsonale ꝑbū is. dat beteykent wercken. sunder mede bedudīge der psonē die dat werck doet. vt Legitur men lest. Cantatur mē syngt. Bibit mē drynckt Refert het tzobehoert. Juuat het lustet Oportet het noet is. Penitet het ruwet Miseret het yntfarmet. Placet het behaget Libet het lustet Pudet het seamet Licet het betzēmet tzijs. Hyr werdt beteykent dat werck sunder psonen.

¶ Quotuplex est ꝑbū Jmpsonale. Duplex. sez Actiue vocis. ꝛ Passiue vocis Da ꝑbū ipsonale actiue vocis Jnterest. Refert. Liquet Licet. Euenit. Tedet Pudet Delectat Decet Oportet. Da passiue vocis Amat. Docet. Legit. Audit. Curit. Statur. Bibit. Comedit.

¶ Nota dat men sy beyde ꝓiūgeert alleyn p tercias psonas singularis nūeri. Exm de actiue vocis. vt Jnterest Jntererat Jnterfuit Jnterfuerat Jntererit. Exm de passiue vocis. vt Legitur. legebat. lectū est vel fuit. lectū erat vel fuerat Legetur.

¶ Impsonale actiue vocis is dat ynder in tercia psona singularz nume ri vp die littere T. vnd werdt geduytscher p het. vt penitet het ruwet. Delectat. het luster Decet. het betemet. Pudet. het seamet

¶ Sequit figura pstructois Impsonaliu vbop actie vocis.

¶ Impsonalia actiue vocis cõstruuntur.

¶ Tria cũ genitiuo.

¶ Regis interest — behordt des konynges
¶ Tegine Refert — het — behordt der koniginnen.
¶ Est patris — behordt des vaders

Vnd dussen adiũgerste eynẽ infinitiuũ. vt filioz est obedire parentibus.

¶ Octo cũ datiuo

¶ Euenit mihi legere — gescuet my
¶ Accidit tibi legere — geualt er dy
¶ Contigit ei legere — het — geschac ym — tzo lesene
¶ Placet mihi legere — behaget mi
¶ Licet nobis legere — betemmet vns
¶ Liquet vobis legere — oppenbaer is iw
¶ Libet illis legere — het — luster ym — tzo lesene
¶ Iacet illis legere — ym tomych is

¶ Quinqz cũ gtõ t accusatiuo.

¶ Penit. t me peccati — ruwet my der sande
¶ Tedet me laboris — verdriet mi des arbeitz
¶ Miseret me paupũ — het — entfarmet mi der armẽ
¶ Piget te studij — verdriet di des studerẽs
¶ Pudet illos scãdali — schamet sy der schãden

¶ Quattuor cũ accõ t infinitiuo

¶ Iuuat me pmedere — luster my tzo essene
¶ Delectat te potare — het — luster dy tzo drincken
¶ Oportet me studere — is mi noet tzo studeren.
¶ Decet te cantare — betẽmet dy tzo syngen

¶ Nota liez hec oia sint impsonalia. cũ pñt recipere oblõs ois psone vtriuscz numeri. vt me penitet peccati Te penitet peccati Illum penitet cõmissi facinoris Et p'r Nos penitet piurij Vos penitet latrocinij. Illos penitet furti Et per singula poteris cõiugare etiam in modis t tem poribz. vt in subsequenti figura.

¶ In Indicatiuo modo sic

¶ Miseret me tui. my entfarmet dyner
¶ Miserebat me egri. my entfarmede des krancken
¶ Miserum est vel fuit me capti. my hefft entfarmet des gewangen
¶ Miserũ erat vel fuerat egri. my hadde entfarmet des krancken
¶ Miserebit me tui. my sal dyner entfarmen

¶ In Imperatiuo modo.

¶ Miſereat te pauperum. dy entfarme der armen.

¶ In Optatiuo modo.

¶ Utinã miſereret te pauperũ. ach entfarme dy der armen
¶ Utinam miſertum eſſet vel fuiſſet te pauperum.
Ach hedde dy entfarmet der armen
¶ Utinã miſereat te male habentiũ. ach wolde dy entfarmẽ die krãcke

¶ In Coniũctiuo modo.

¶ Cum miſereat te mei. pietatem tenes
Als dy entfarmet myner. bewaerſtu die mildicheit.
¶ Cum miſereret te mei. pietatem tenebas
Als dy myner entfarmede. bewardeſtu die myldicheit
¶ Cum miſertum ſit vel fuerit te mei. pietatem tenuiſti
Als dy myner hefft entfarmet. hayſtu bewart die mildicheit
¶ Cum miſertum eſſet vel fuiſſet te mei. pietatem tenueras.
Als dy hadde myner entfarmet. haddeſtu bewart die mildicheit
¶ Cum miſertum erit vel fuerit te mei. pietatem tenebis
Als dy ſal offt wil myner entfarmen. ſalſtu halden mildicheit

¶ In Infinitiuo modo.

¶ Miſerere nos pauperũ pietatis officium eſt
Ons entfarmen der armen. ys eyn werck del myldicheit.
¶ Miſertum eſſe vel fuiſſe nos pauperum. deo gratũ eſt
Ons hebben entfarmet der armen. ys gode danckberlijck
¶ Miſertum iri nos pauperũ. a deo premiabitur
Ons ſullen offt willen entfarmen der armen. wart vã gode beloner.
¶ Ita ſimiliter Tedet. tedebat. teduit. vel pertesum eſt vel fuit. teduerat vel pertesum erat vel fuerat. tedebit
¶ Ita Peniret. penitebat. penituit. penituerat. penitebit
¶ Ita Pudet pudebat. puduit. puduerat. pudebit
¶ Ita Piget. pigebat piguit. piguerat. pigebit
¶ Ita Intereſt. intererat. interfuit. interfuerat. intererit.
¶ Ita Refert referebat. retulit. retulerat. referet
¶ Ita Euenit. euenicbat. euenit. euenerat. eueniet
¶ Ita Licet. licebat. licuit. licitum eſt vel fuit. licitũ erat vel fuerat. vel licuerat. licebit.
¶ Ita Placet. placebat. placuit. placuerat. placebit
¶ Ita Iuuat. iuuabat. iuuit. iuuerat. iuuabit.
¶ Ita Oportet. oportebat. oportuit. oportuerat. oportebit
¶ Ita Decet. decebat. decuit. decuerat. decebit
¶ Ita Delectat. delectabat. delectauit. delectauerat. delectabit
¶ Sic conſequenter conjugabis per tempora aliorum modorum.

¶ De Impſonali verbo paſſiue vocis.

Impersonale paſſiue vocis. ys dat men conjũgert p tercias pſonas ſingularꝫ nũeri paſſiue vocis ſcz tur vnd wert geduytſchet per men. Exemplum vt Amatur men leiff hefft. Docetur. men leerdt. Legitur men leeſt. Auditur men hordt. Fertur men ſpreckt.

¶ Nota hec nō sunt in certo nūero. qz omne actiuū formatur de se impsonale passiue vocis. vt vidisti in exēplis datis Silr omē ꝓbū neutrale. vt Currit men loept a curro Stat men steet a sto Dormit men slaept a dormio Vigilat mē waket a vigilo ¶ Nota sy hayn die beteykenis yers verbi. vnd dair om hayn sy die sulue constructien. vt Amo iohānē Amat iohānē. recte dicimus. Doceo te grāmaticā Docet te grāmaticā

¶ Diuisio verbi psonalis.

Vne ꝓbū psonale est transitīm vel absolutū Da transitīm Amo deū Lego librū Audio missam Doceo logicā. Da ꝓbū absolutum. Sedeo. sto. curro. ambulo. gaudeo. dormio

¶ Absolutū is. dat mit eynē nominatiuo syns suppositi maket eynē volkomen syn. sunder tzu doen enyges obliqui casus. vt Ego curro. ich lope Tu sedes. du sittes Ille ambulat. he wandelt. Nos imus. wÿ gaen. Vos gaudetis. ghÿ verurouwet iwe Illi dormiūt. sy slapen. Hyr is in allen eyn volkomen syn sunder tzo doen enyges obliqui

¶ Trāsitīm is. dat mit den ntō sÿns suppositi niet en mackt eynē volkomen sÿn. men doe ym tzo eynē obliquum casum. sui appositi. vt Ego amo. ich bayn leiff. dair en is geyn volkomen sÿn. du en does dar tzo eynē accīm vt Ego amo deū. ich bayn leiff god Magister docet. de meister leerdt. en is geyn gans sÿn. du en seggest Magister docet scholares grāmaticā. die meister leerdt sÿnen scholeren die kunst des latÿns

¶ Sic ꝓfectū sensum nō facis Ego misereor. sed oportet addere gtīm. vt misereor pauperū. ich erbarme der armen. ¶ Sic neq; cū dicis Ego faueo. sed addere opz dtīm. vt ego faueo probis. ich gunne den beruen. ego loquor veritatē. ich spreck die wairheit Ego fruor deo. ich gebrucke gode Ego examinor a mgro. ich werdt examineert van den meyster

¶ Vides ḡ q ꝓbū absolutū cū ntō suppositi facit oīōem pfectaz. vt ego vigilo ¶ Verbū quoq; transitīm cū ntō suppositi t cū obliquo apposito oīōez pfcāz facit. vt mgr corripit delinqntes. iohāes diligit katherinam. Vides iterū q ntūs est casus absolutus t ꝓfectus Et obliquus est casus transitiuus

Transitīm verbū triplex est.

- Debilis
  - Est quod exigit obliquū ꝓter quaz accusatiuū. vt memoror tui. Recordor beneficij
- Vehemēs trāsitiōis
  - Est quod exigit accusatiuum. Vt amo deum Loquor veritatez. t sic consequenter
- Vehemētissime
  - Est quod exigit duos accusatiuos vt vestio te tunicā. Peto te veniā.

Subdisio

Vehemētissime trāsitionis est triplex scz

- Doctiuū — dat beteykent yemās wat tzo leren vt doceo te logicā. Instruo te ꝓbos mores. Moneo vos honestatem
- Petitiuum — dat beteykent yemants wat tzo bidden off vragē. vt postulo te pecuniā rogo vos comeatū. iterogo te dubiū

¶ Vestitiuum { Dat beteykent yemants wat antodoen. offe cleyden: vt Linge femora subligaculū Calcea te calceos In due te vestes. Potauerunt me fel ⁊ acetum. Exue te pallium ⁊c.

¶ Nota primi ordinis ꝓstructiones exponūtur ꝑ hoc gerundiū traden do. vt doceo te tradendo logycā Ich leer dy geuende logicā. ¶ Scōi ordinis ꝑ hoc gerūdiū exigendo. vt peto te exigendo adeundi copiam Ich bidde dy eyschende orloff by ⁊zo komene. Postulo vos exigendo comeatū. Ich bidde iw eyschende orloff enwech ⁊zo gaen ¶ Tercij ordinis ꝑ hoc gerūdiū circūdando. vt Jnduo te circūdando clamidē. Ich cleyde dy omdoende eyn mantel. vel ꝑ hoc gerūdiū offerendo si cibare vel potare significat ꝙbū vt potauerūt me offerendo fel ⁊ acetū. Sy laueden my offerēde off geuēde gallen vnd essich. ¶ Nota ꝙbū absolutū vt frequenter est neutrū nō tamē semp. qz orior absolutū est. nec tñ neutrum. Neutrū aūt duplex est. purū ⁊ impurū. Da purum Sto Sedeo Luceo Neutrū purū is dat vyssgeyt vp eyn o. als eyn ꝙbū actiuū. vnd en heefft geyn passiuū. vnd beteykent sijn werck niet vyssgaende sijn persoen. mer ynbliuende. vt Ego sedeo. ich sittze. ego sto. ich stae. hyr beteykent men dat werck niet vyssgaende in eyn ander personē. mer ynbliuēde ¶ Da neutrū impurū. Gaudeo Soleo. nubo. fio. orior. mereor. Quare sunt impura. qz nō hñt purā ⁊ solam naturā veri neutri. qz vel deficit in voce vl in significatōe. vel in cōiugatōe. Est ꝓpterea triplex neutr impurū. ynū neutropassiuū. alterū neutrūpassiuum. ⁊ tercium neutripassiuum

¶ Neutro passiuū ē vt

Gaudeo	gauisus sum	vel fui.	Jdeo qz sub voce neutrali hñt in cōiugatōe sua ꝑteritum in voce passiua tñ l' passiua ⁊ accia idifferenter. vt ꝑz
Audeo	ausussum		
Soleo	solitussum		
Fio fis	factussum	Ratio	
Fido dis	fisussum		
Mereo	mestussum		
Prandeo	pransussum l' fui l' prādi		
Leno	cenatussum l' fui l' cenaui		
Juro	iuratussum l' fui l' iurauī		

Quare dicūr neutra

¶ Neutrum passiuum

Fio	ich werde	Jō qz sub voce neutrali hñt significatōez ꝙbi passiui vt ꝑz in expositione ipsorum	
Exulo			
Vapulo			
Venco	verkofft		
Nubo	geslagen		
	betruwet		

Quare dicūr neutra passiua

¶ Neutripassiuum est vt.

Operior	operui	Ratio	Jdeo qz sub voce passiua hñt in coniugatione ꝑteritum verbi actiuiz neutralis
Mereor	meruī		
Diuertor	diuerti		

Quare dicūr neutra

De Coniugatione.

Oniugatio duplex ē. s. regularz ⁊ irregularz Regularz ē que sequit regulas vniformiter ꝯiugādi ꝙba vt est. quā donatus exēplificat ꝑ ista quattuor ꝙba actiua. Amo amor. Doceo doceor.

Lego legor. ꝛ Audio audior. Irregularis que nõ in oĩbus sequit regulas vniformit et recte ꝛiugandi. vt est. quã donatus exemplificat ꝙ hec tria verba Fero feror. Sum ꝛ Volo.

¶ Nota ꝙ quedã ꝓba dicũtur irregularia (qõ dicũt anomala) qr non seruant debitã formã ꝛiugandi vt Fero fers fert ꝛc. ¶ Quedã qr mutant ꝑterita. vt neutropassiua q̃ hñt ꝑterita passiuoꝝ instar. Sil'r neutra passiua. q̃ hñt ꝑterita sua actiuoꝝ instar. ¶ Quedã. qr ꝟcatõem mutant vt neutrapassiua. q̃ hñt significatõem passiuã sub voce actiua

¶ Quedã. qr vna ꝟcatõe abundant. vt nonẽ cõia Largior Expior Vescor. Vomor. Osculor. Hortor Crimino Amplector ꝛ Interpretor. Hec em̃ hñt tantũ vocẽ passiuã. ſz vtrãq; ꝟcatõis formã ¶ Quedam qr deficiũt in tẽporib' quo ad totã ꝛiugatõem. nõ tñ quo ad sensus tẽporũ suoꝝ. vt ſt̃ hec q̃tuor Odi Novi Cepi Memini. que hñt sensum p̃ntis ꝛ ꝑteriti sub vna voce. Debent igit̃ ꝛiugari sic. Presenti ꝛ ꝑterito ꝑfcõ tpe Odi odĩ adit. Etpl'r odimus odiſt̃ oderũt vel odere Preterito imꝑfcõ ꝛ plusq̃ꝑfcõ oderã oderas oderat Etpl'r oderam' ratˢ rant. Futuro indicatiui caret Sz poteris circũloqui ꝙ ꝓcipiũ p̃nt̃ tpis odiens ꝛ ꝟbũ ero sic. Futuro odiẽs ero eris erit Etpl'r odiẽtes erimus eritis erunt.

¶ Da houm verboum teutonicum

¶ Indicatio mõ tpe p̃nti ꝛ ꝑterito ꝑfcõ Odi. ich bate off hebbe gehast
Odisti du hates off hefft
Odit he batet off hefft
¶ Et pluraliter.
Odimus wĳ haten off hebben
Odistis ghĳ haten off ghĳ hebben
Odere vel oderũt ſy hatẽ off ſy hebben
} gehatet

¶ Preterito ĩꝑfecto ꝛ plusq̃ꝑfcõ Oderã ich batede off hadde gehatet.
Oderas du batedeſt offt du haddes
Oderat hy batede offt hy hadde
¶ Etpluraliter.
Oderamus wĳ hateden offt hadden
Oderatis ghĳ hateden off hadden
Oderant ſy hateden offt hadden.
} gehatet

¶ Quia aũt deficit ꝛiugatione temporis p̃ntis secundũ vocẽ. Ideo deficit in temporib' que formam̃ inde Ergo caret futuro indicatiui. Caret etiã oĩbus tẽporib' impatiui. niſi forte placeat circũloqui ꝙ ꝟbũ substantiuũ ꝛ ꝓcipiũ p̃ntis tpis. vt exẽplificatũ vidiſti ſtatim ſupra. Sic.
¶ Impatiuo modo tpe p̃nti ad ſcdam ꝛ terciã ꝑſonam Sis odiens ſit odiens. Et pluraliter Simus odientes. eſte odientes. ſint odientes.
¶ Futuro Eſto tu. eſto ille odiens Et pluraliter Simus odientes. eſte odientes. ſunto vel ſuntote odientes
¶ Optatiuo modo tpe p̃nti ꝛ preterito imꝑfecto ꝑfecto ꝛ plusq̃ꝑfecto.

¶ Supina lectū. tzo lesene. vt eo lectū Andriā Therentij. ich gaen tzo lesene Andriā Therentij. Et debet solū ꝓstrui cū ꝓbo motus ad locuꝫ ¶ Lectu tzo lesene. vt hec littere sꝛ lectu faciles. dusse brieue sijnt licht tzo lesene Et solū ꝓstrui debet cū noīe adiectiuo. vt arduū factu. difficile dictu. latine dicitur. ¶ Duo ptcipia trahunt a ꝓbo actiuo. pūs ⁊ futurū Presens. vt legens. lesende. Futurū ut lecturus. sullen lesen

¶ In verbo Passiuo.

¶ Tempore presenti

Legor	ich werde gelesen.
Legeris vel re.	du verst gelesen
Legitur	hy wordt gelesen
Et pluraliter	
Legimur	wij werden gelesen
Legimini	ghij werdt gelesen
Leguntur	sy werden gelesen

¶ Preterito imperfecto

Legebar	ich waerdt gelesen
Legebarꝫ vel bare.	du wordest gelesen
Legebatur	hy wordt gelesen
Et pluralter	
Legebamur	wij worden gelesen
Legebamini	ghij worden gelesen
Legebantur	sy worden gelesen

¶ Preterito perfecto

Lectus sum vel fui	ich byn gelesen
Lectus es vel fuisti	du byst gelesen
Lectus est vel fuit	hy is gelesen
Et pluraliter.	
Lecti sumus l'fuimus	wij sijnt gelesen
Lecti estis ve fuistis	ghij sijnt gelesen
Lecti sꝫ fuerūt l'fuere	sy sijnt gelesen

¶ Preterito plusq̄pfcō.

Lectus erā vel fuerā	ich was gelesen
Lectus eras vl'fueras	du werst gelesen
Lectus erat vl'fuerat	hy wordt gelesen
Et pluraliter.	
Lecti eram⁹ vl'fueram⁹	wij werē gelesen
Lecti eratꝫ l'fueratꝫ	ghij weren gelesen
Lecti erāt l'fuerant	sy weren gelesen

¶ Futuro Legar ich wil off sal werden gelesen. Legeris vel legere. du woldt offt salt werdē gelesen. legek. hy wil offt sal werden gelesen Etplr legemur. wij willen off sullen werdē gelesen. legimini. ghij wilt offt sult werden gelesen. legentur. sy willen offt sullen werden gelesen.

¶ Impatiuo mō tpe pñti ad scām ⁊ terciā ꝑsonā

Legere	werde du gelesen	
Legak	werde hij gelesen	singulariter
Legamur	gelesen werde wij	
Legimini	gelesen werde ghij	Etplr
Legantur	gelesen werden sye	

¶ Futuro
Legitor tu geleſen werden ſalſtu
Legitor ille geleſen werden ſal hy
¶ Et pluraliter.
Legamur geleſen werden ſullen wÿ
Legiminor geleſen werden ſullē ghÿ
Leguntor geleſen werden ſullen ſy

¶ Optatiuo mō tpe pñti ⁊ pterito imperfecto vtinam
Legerer ach worde ich off wer ich
Legereris vel re. ach woerdeſtu off werſtu
Legerek ach woerde off wer hy
¶ Et pluraliter
Legeremur ach woerde off wer wÿ
Legeremini ach worde offt wer ghÿ
Legerenk. ach worden off weeren ſy
geleſen

¶ Preterito pfcō plusq̄pfcō vtinā lectus eſſem vel fuiſſem. ach hedde ich geweſt geleſen offt wer ich ouerlanck geweſt geleſen. ⁊ ſic ꝓſeq̄nter
¶ Futuro vtinā legar. ach woldich offt ſoldich geleſen werden. legarꝫ vel legare. ach woldeſtu off ſoldeſtu geleſen werden
¶ Coniūctiuo mō tpe pñti cū legar. als ich werde geleſen. legarꝫ vel legare. als du werſt geleſen. ⁊c ¶ Preterito impfecto cū legerer. als ich woerdt geleſen legererꝫ vel legerere. als du woerdeſt geleſen. ⁊ ſic ꝓſeq̄nt
¶ Preterito pfcō cū lectus ſum vel fuerum. als ich byn offt hebbe geweſt geleſen Et ſic conſequenter
¶ Preterito plusq̄pfecto lectus eſſem vel fuiſſem. als ich was offt had de geweſt geleſen Et ſic ꝓſequenter.
¶ Futuro lectus ero vel fuero. als ich wil offt ſal werdē geleſen. Et ſic conſequenter.
¶ Infinitiuo modo ſine numeris ⁊ pſonis tempore preſenti ⁊ pterito imperfecto legi werden geleſen.
¶ Preterito pfcō ⁊ plusq̄pfecto lectum eſſe vel fuiſſe. weſen offt hebben werden geleſen.
¶ Futuro lectum iri. ſullen off willen werden geleſen
¶ Duo pticipia trahūtur a ꝟbo paſſiuo. Preterituꝫ vt Lectus. geleſen Futurum vt Legendus. ſullen werden geleſen.

¶ Diſcipulus ad Magiſtrum

Alue mi p̄ceptor. Magiſter Et tu ſalue fili mi. Diſcipulus Tibi ſalubris hora. dieſq̄ ſit iocūda. ⁊ iterū ſalue. ¶ Magiſter Bene ⁊ (vt te equū eſt) facis. ⁊ te longū cura ſaluere. ¶ Diſcipulus. Tua venia. loquor. ¶ Magiſter. Quid placet ay? ¶ Diſcipulus. Tu mihi dicas. cur id legendū nobis dederis. ¶ Magiſter Vt in noſtra vernacula. ⁊ caſus ⁊ tēpora promptus exponere ſias ¶ Diſcipulus. Quo pacto? ¶ Ma. Mutuo reuera ⁊ crebro exercitio. ¶ Diſcipulus. Tanta vi eſt exercitiū ¶ Ma Etiā Id em̄ habitū parit. quo ſine pfect⁹ euadere poteſt nemo. ¶ Diſ. Tanti ſtꝫ caſus ⁊ tempora? vt in primis ſint ediſcenda. tāquā optima ⁊ pria ſint inſtituēda iuuēte ſuis

¶ Preteritū est triplex. ¶ Impfectū. dat onfullenkomē is vnd noch wat hefft hangende in preſenti
¶ Perfectum. dat ny tzo handt vollenbracht is.
¶ Pluſcq̄pfectum. dat meer dan vollenbracht ys. Als dat lange vorleden is

¶ Futurū tempus is tzokomende tzijt die noch anſtaende is.

¶ Tempore igitur pñti dic.

Lego ich leſe
Legis du leſt
Legit hy leſt
Etplr legimus wij leſen. legitis ghij leſen legunt ſy leſen

¶ Preterito imperfecto

Legebā ich laſſ
Legebas du leſeſt
Legebat hy laſſ.
Etplr legebamus wij leſen legebatis ghij leſen legebant ſy leſen

¶ Preterito perfecto

Legi ich hebbe
Legiſti du hebſt
Legit hy hefft
Etplr legimus wij hebben legiſtis ghij hebbet legerūt l'legere ſy hebben
geleſen

¶ Preterito pfecto t pluſcq̄pfecto.

Legeram ich hadde
Legeras du haddes
Legerat hy hadde
Etplr legeramus wij hadden legeratis ghij hadden legerant ſy hadden
geleſen

¶ Futuro.

Legam ich wil offt ſal
Leges du ſalt
Leget hy ſal
¶ Et pluraliter.
Legemus wij ſullen
Legetis ghy ſult
Legent ſy ſullen
leſen.

¶ Imperatiuus ponit quattuor modis Primo impatiue. gebiedentliche. vt petre para menſam. peter bereyde die taffel. ¶ Secūdo hortatiue vermanentliche. vt eya rumpe moram. ach laet dyn rouen. ¶ Tercio cō ſultiue Radentliche. vt ſi vis eſſe pfectus vende oīa q̄ habes t da pauperib. wylſtu weſen vollenkomen. verkoep wat du hayſt vnd geuet den armen ¶ Quarto depcatiue. biddentliche. vt miſerere mei deus. entfarme dy here god myner. Exurge dñe adiuua nos. tc.

¶ Impatiuo modo tpe pñti ad ſcām t tertiā pſonā lege leſſ du. legat hy leſe Etplr legamus laet vns leſen. legite leſet ghij. legant leſen ſy offe

moten lesen. ¶ Futuro legito tu. lesen salstu. legito ille. lesen sal hÿ. Et pluraliter legamus. lesen sullen wÿ. legitote lesen sullen ghÿ. leguntovl' leguntote. lesen sullen sy. ¶ Optatiuus ponitur silr eisdem quattuor modis Et est in tẽporib⁹ ꝓfusus Habet em̃ ānēs tpa indiuisa. pñs t ptē ritū impfectū vna voce. ptēritū pfectū t plusq̃pfectū silr vna t futurus diuisim. Sūt aūt signa eius prepositiua. vt vtinā. o. si. t osi. Da exẽplus vt venias rogo. ich bidde dastu wilst comẽ. vtinā venires. ach quemstu O studerẽ. Si studeres Osi legeres horas tc

¶ Optatiuo modo tempore pñti t ptērito impfcō. vt vtinam
Legerem. ach dat ich lese. offt als ich lass.
Legeres. ach lesestu offt ach' als du lesest
Legeret. ach lese hy offt ach als hy lass.
Legeremus. ach lesen wÿ. off ach als wÿ lesen
Legeretis ach lese ghÿ. off ach als ghÿ lesen
Legerent. ach lesen sy. offt ach als sy lesen

¶ Preterito pfecto t plusq̃pfecto vtinam
Legissem. ach hedde ich offt haddich gelesen
Legisses. ach hedde stu offt haddestu vorlange gelesen
Legisset. ach hedde hy offt ach hadde hy gelesen gehadt.
¶ Et pluraliter
Legissemus. ach hedde wÿ. offt hadde wÿ ouerlange gelesen
Legissetis. ach hedde ghÿ offt hadde ghÿ ouerlange gelesen
Legissent. ach hedden sy. offt hadden sy ouerlange gelesen
¶ Futuro vtinam
Legā. ach woldich offt soldich lesen. legas. ach woldestu lesen. legat. ach wolde hy lesen Etplr vtinā. legamus ach wolde wÿ. offt solde wÿ lesen. legatis ach wolde ghÿ lesen. legāt ach wolden sy lesen
¶ De Coniunctiuo.

¶ Coniūctiuus ponit octo modis. ¶ Primo affirmanter. affirmerētliche. vt cū legerē vobis grāmaticā eram vobis gratus. als ich iw lass grāmaticā was ich iw geneme. ¶ Secōo dubitanter. tzwiuentliche. vt cupiebā scire quid legeres. ich begerde tzo wÿssen wat du lesest. ¶ Tercio interroganter. vragentliche. vt audiā vel legā. Eloquar an taceam. sal ich offt mach ich spreken offt sal ich swigen. ¶ Quarto psuadenter radentliche. vt si legā vobis grāmaticā plurimū ꝓducer. lese ich iw grāmaticā het sal iw seer nutz wesen. ¶ Quinto. potestatiue. mogentliche. vt legissem ouidiū de amore si licuisset. ich hedde iw gelesen ouidius de amore. heddet betzemet. ¶ Sexto. electiue. vt kyesentliche. vt legerez potius. quā scribere. ich lese mogelicher dan ich schreue. ¶ Septimo. optā ter. begerentliche. vt optime nobis grāmaticā legeris t grate.. du hayt vns seer wail vnd denckliche grāmaticā gelesen. bene veneris ad nos. oprate nobis veneris. du byst vns willekomen. ¶ Octauo. Imperāter gebiedentliche. vt caue ne legerꝫ piuratōes demonū. hoyt dy dastu niet en lesest besuerringe der duuelē. vide ne id feceris. syeh dastu dit niet en doest. Sunt aūt signa eī⁹ ꝓpositiua. Cū. qz. donec. nisi. si. quin. t similia.

vt cum legam. als ich lese. quia legã. Want ich lese. donec legam. so lange als ich lese. nisi legam cessabo. ich en moge lesen en wil ich aflaten Si legam, pficio Als ich lese so pficier ich. Nõ audeo quin legam. ich en byn niet so kone ich en lese dan

¶ Habet aũt hic modus ãqꝫ tpa diuisa ꝛ distincta vt ĩdicatꝰ modus

¶ Tempore presenti.

Cum legam	als ich lese	singularit
Cum legas	als du leseſt	
Cum legat	als hy leſt	
Etpluraliter		
Cum legamus	als wij lesen	
Cum legatis	als ghy lesen	
Cum legant	als sy lesen.	

¶ Preterito imperfecto

Cum legerem	als ich laſſ	singularit
Cum legeres	als du leſet	
Cum legeret	als hy laſſ	
Cum legeremus	als wij lesen	Etplr
Cum legeretis	als ghij lesen	
Cum legerent	als sy lesen	

¶ Preterito perfecto.

Cum legerim	als ich hayn	geleſen
Cum legeris	als du haiſt	
Cum legerit	als hy hefft	
Cum legerimus	als wij hebben	geleſen
Cum legeritis	als ghij hebbet	
Cum legerint	als sy hebben	

¶ Preterito plusq̃pfcõ

Cum legiſſem	als ich hadde	geleſen
Cum legiſſes	als du heddeſt	
Cum legiſſet	als hy hadde	
Cum legiſſemus	als wij hedden	geleſen
Cum legiſſetis	als ghij haddẽ	
Cum legiſſent	als sy hadden	

¶ Futũro

Cum legero	als ich wil offt sal	leſen
Cum legeris	als du wilt	
Cum legerit	als hy wil	
Cum legerimus	als wij willẽ offt sullẽ	leſen
Cum legeritis	als ghy wilt offt sult	
Cum legerint	als sy willen offt sullẽ	

De infinitiuo modo.

¶ Infinitiuus. beteykent dat werck offt lijden sunder seker personen ind numero. dair om so machmen ym vorsettzen eynen accusatiuũ vtriusq; numeri ꝛ cuiuslibet pſone. vt me legere. te legere. illum legere. nos legere vos legere. illos legere bonum est.

¶ Infinitiuus habet tpa indiuisa sicut optatiuus. Tempore pñti ⁊ pte rito imꝑfecto legere lesen ¶ Preterito perfecto ⁊ plusq̄ꝑfecto legisse hebben gelesen. ¶ Futuro lectum ire vel lecturū esse. sullen offt willē lesen. Vt conducet vobis me posthac grāmaticā lectum ire at contra eam vos audituros esse. het sal iwe nutze wesen my iw sullen lesen grāmaticam Jnd iw weder om die sullen horen Et sic de alijs.

De verbo Impsonali

¶ Verbo impsonali tempore presenti legitur men lest
¶ Preterito imꝑfcō legebatur men lass.
¶ Preterito perfecto lectum est vel fuit. men hefft gelesen
¶ Preterito plusq̄ꝑfcō lectū erat vel fuerat. men hadde gelesen
¶ Futuro legetur. men wil offt sal lesen.

De Imperatiuo modo.

¶ Imperatiuo modo tempore presenti. legatur. men lese.
¶ Futuro legitor. men wille offt sulle lesen

De Optatiuo modo.

¶ Optatiuo modo tpe pñti ⁊ ꝑrito imperfecto vtinam legeretur. ach lesemen offt ach domen lass offt ach als men lass.
¶ Preterito perfecto et plusq̄ꝑfecto vtinam lectum esset vel fuisset. ach als men hefft offt hadde gelesen
¶ Futuro vtinam legatur. ach wil men offt sal men lesen

De Coniunctiuo modo.

¶ Coniunctiuo modo tempore presenti cum legatur. als men lest
¶ Preterito imperfecto cum legeretur. als men las.
¶ Preterito perfecto cū lectum sit vel fuerit. als men hefft gelesen
¶ Preterito plusq̄ꝑfecto cū lectū esset vl' fuisset. als men hadde gelesen.
¶ Futuro cū lectum erit vel fuerit. als men sal offt wil lesen.

De Infinitiuo modo

¶ Infinitiuo modo sine numeris ⁊ personis tempore presenti ⁊ preterito imperfecto legi. dat men leest offt lass.
¶ Preterito perfecto ⁊ plusq̄ꝑfecto lectum esse vel fuisse. dat men hefft offt hadde gelesen.
¶ Futuro lectum iri. dat men sal offt dat men wil lesen

¶ Dic latine vns behaget dat men hefft gelesen grāmaticaz. dat men nw lest logycam. vnd dat men dair nae lesen sal rhetoricā Dagnope nobis placet lectum esse grāmaticā. nūc legi logycā. deinde lectum iri rhetoricam.

¶ Gerundia vel participialia verba sunt hec legendi. tzo lesene. vt tempus legendi tzijt tzo lesene. legendo in tzo lesene. vt legendo horas soluo debitum. Jn tzo lesene die getzijder betzale ich myn schult. Legenduz tzo lesene. vt vado ad legenduz poeticam. ich gaen tzo lesene poeticam.

Odissem ach dat ich hatede off hedde
Odisses ach dattu hatedes off heddes
Odisset ach dat hy hatede off hedde — gehatet
¶ Et pluraliter vtinam
Odissemus ach dat wÿ hateden off hadden
Odissetis ach dat ghÿ hateden off henden — gehatet
Odissent ach dat sy hateden off hedden

¶ Futuro caret. nisi circumloquar. sic Vtinam sim odiens. sis. sit. Et pluraliter odientes simus. sitis. sint.

¶ Coniūctiuo modo tpe presenti t preterito perfecto cum
Oderim als ich hate off hebbe
Oderis als du hatest offt hefft
Oderit als hÿ hatet offt als hÿ hefft — gehatet
¶ Et pluraliter. Cum
Oderimus als wÿ haten off als wÿ hebben
Oderitis als ghÿ haten off hebben
Oderint als sy haten off als sy hebben

¶ Preterito Impfcō t plusq̄pfecto vt cum
Odissem als ich hatede off hadde
Odisses als du hatedest off haddes
Odisset als hÿ hatede off hadde — gehatet
¶ Et pluraliter Cum
Odissemus als wÿ hateden off hadden
Odissetis als ghÿ hateden off hadden
Odissent als sy hateden offt hadden

¶ Futuro. vt Cum
Odero — ich sal off wil haten
Oderis — als — du wilst offt salst hatē
Oderit — hy wil offt sal haten
¶ Et pluraliter
Oderimus — wÿ sullē offt willen
Oderitis — als — ghÿ sullē off willen — haten
Oderint — sy willen offt sullen

¶ Hec oīa poteris etiā tenstonizare p sensum pñt. t p̄teriti pfecti. p̄ter odero quod est futuri temporis tñi.

¶ Infinitiuo modo sine numeris t personis tempore presenti t preterito imperfecto. perfecto t plusq̄perfecto. odisse haten. hebben gehatet. offt hadden gehatet

¶ Futuro tpe caret. Sic ꝯiuga tria alia similiterq̄ teutonico expone

¶ Quedam. quia deficiunt persona. vt omnia verba Imparatiui modi in vtroq̄ tempore deficiunt prima persona singulari

¶ Quedam deficiunt modo. vt volo deficit toto Imperatiuo. deficit futuro infinitiui. t vtroq̄ supino t participio futuri in rus.

r y

¶ Quedã Tempore vt oĩa impatiui ꝓba omni pieterito deficiunt. Et sum futuro infinitiui ꝛ supinis ꝛ futuro pticipij caret ¶ Quedã nũero ꝛ psona vt oĩa infinitiua. ¶ Item Aue. salue. ꝛ vale solũ hñt scõaꝫ psonã impatiui in vtroq; tpe nũeri vtriusq;. vt aue tu. auete vos. aueto tu. aue tote vos. ꝛ infinitiuũ vt auere. saluere. ꝛ valere Et cum meo noĩe plurimum saluere vel valere dicito. Grote du ym sere in myne namen.

¶ De Regulari coniugatione

Oniugationẽ regularẽ fuabis in q̃tuor subdifferẽti semp terminatõe. s. nũero psona. mõ. ꝛ tẽpore. Modi sũ q̃nq;. Indicatiuus Impatiuus. Optatiuus Coniũctiuus ꝛ Infinitiuus

¶ Tempora in ꝛugatõe sũ q̃nq;. pñs vt lego. preteritũ impfcm̃ vt legebam. ꝓteritũ pfcm̃ vt legi. preteritũ pluscq̃pfcm̃ vt legerã. futurũ vt legã. ¶ Nũeri duo sũ Singularꝫ vt lego Pluralis vt legimus. ¶ Persone cuiusl̃bet sũt tres. Prima vt ego lego. scõa. vt tu legis. tercia. vt ille legit Expl̃ Nos legimus. vos legitis. illi legũt. ¶ Modus is eyn bedudinge des sijns oder der begerte der psonen die werket offt lijdet. Da exemplũ. lego ich lese. dat hefft eynẽ wijsende sijn. lege lestu. hefft eynen gebiedende sijn. vtinã legerẽ. ach dat ich lese dat heefft eynẽ begerende syn Vnd so vort an. ¶ Tẽpus is eyn mede bedudynge der tzijt dair dat werck offt lijden yn geschuet geschey en is offt geschey en sal. Da exemplũ. tpe pñti. vt lego. ich lese. als nu vp dusse tzijt. legi. ich hayn gelesen. als in vorledener tzijt. legam. ich wil lesen als in tzokomender tzijt ¶ Numerus is eyn bedudynge des getals der werkende offt lijdẽde psonen. als eyner offt viller psonẽ Exemplũ lego ich lese. hyr mede werdt beduedet eyne psoen alleyne. legimus. wij lesen. hyr werdẽ mede beduedet wille psonen ¶ Persona is eyn bedudynge der psonen die dair wat doet offt lijdt. gelyck als sy van sich suluen spreckt. vt lego ich lese. off tot eynẽ anderẽ. vt legis du lest. offt als dair men vã spreckt. vt legit hy lest

¶ Nota sicut in teutonico exponis modos. tpa. numeros. ꝛ psonas in actiuo ꝓbo lego Impsonali legit Et passiuo legor. Sic exponis etiam amo ꝛ amor. doceo ꝛ doceor. audio ꝛ audior. fero ꝛ feror Et generaliter in oĩb. Propterea sit tibi hec forma teutonizãdi que figuraliter p ordinem nunc subsequitur.

¶ Primũ de Indicatiuo.

Ndicatiꝰ ponit q̃tuor modis. ꝛ scõm hoc teutonizare potest differenť. Prio Indicatiue. wijsentliche. vt lego ich lese. Scõo Interrogatiue. vragentliche vt legis ne. lestu niet Tercio dubitatiue. tzwijuentliche. vt forsan legis. byauẽtuer du lest. Quarto ꝓsecutiue vel ꝓdicionaliter. veruolgentliche. vt si legis ꝓficis. cũ legis ꝓficis Als du leest proficerstu. ¶ Indicatiuus modus est pfectus. q; habet quinq; diuisa tpa. vt videbis. Presens is dusse tzegenwordige tzijt dair wij in sijn. Preteritũ is die vorleden tzijt die voirby is. ꝛ est triplex preteritum vt patet in figura.

damenta. ¶ Ma. Sunt etiã. Hinc primũ ꝛ ante oĩa hũs edocenda est iuuentus. ¶ Disci. Qui hoc fit? ¶ Ma. Quibꝫ eñ imbuit̃ tener animus tenacius hec herent neꝯ faculi ꝯdem memoria excidunt. Qua in re. ꝛ optima ꝛ magis necessaria principio etatis sĩ inserẽda. ¶ Dis. Da modũ. ¶ Ma. Promdeatꝯ disputetis Queritote inuicẽ Exempli gratia Tu mi chare da horũ mihi casuũ maternũ. mei. tui. sui. docesminor. docentor. legiminor. leguntor? ¶ Dis. Jo iam capio. Sed tu mihi cedo. quo pacto. aliquid agendi potentiam abste petam ¶ Ma. Jo recte minus dicis. Sic petiturus quippiã inquies.

¶ Veto
- ¶ Abeundi
- ¶ Adeundi
- ¶ Loquendi
- ¶ Ludendi
- ¶ Legendi
- ¶ Absentandi
- ¶ Laborandi

} Veniam.

¶ Veto
- ¶ Ludi — copiam
- ¶ Ludi — comeatum
- ¶ Curandi — corporis veniã
- ¶ Euacuandi — ventris copiam
- ¶ Abeundi — comeatum.

¶ Exemplũ. da nobis preceptor ludi comeatũ. gyff vns orloff tzo spelene. Sit mihi fandi copia. gyff my orloff tzo sprekene Sit mihi facultas abeudi. gyff orloff aff tzo gaen Da legendi veniam. ¶ Discipulus. Tibi p hoc beneficio gratulor plurimũ. Si recte dixerim? ¶ Ma. Sane dicis optime. etiamꝯ agis Potes tñ idem sic exprimere. Pro tuo tibi officio ago. habeo. refero gratias ꝑmaximas. ¶ Disci. Hec impresentiarum mihi satis. da veniam. si quid minus recte gesserim? ꝛ ego pace tua abscedam. ¶ Ma. Jo comeatũ nũc abeas ¶ Dis. Tibi vita sit incolumis. vesperũꝯ bonum. tua venia vado. tu salue. atꝯ longum felix vale.

Cingꝯ manus iuuenum tu perrecture videto
Presto sis. ꝛ facias funditus hec sapere
Cauriat vt quisꝯ sibi fundamenta latini
Recte loqui possit chare libelle vale.

¶ Forma teutonizãdi casus nominũ. proneminũ. ꝛ ꝝ bor̃ tempor̃a plurimum vtilis scholaribus pro fundamento primo habendo Explicit. In alma vniuersitate Coloniensi p me Jobannem Landen Impressa Jnfra sedecim domos cõmorantem.

s. Uoluntarie sacrificabo
dñe qñ bonū est. Quoniā
eripuisti me: & supplantā
tes mei; P dauid
onem meā & ne despexeris
m in tende mihi & exaudi me;
xercitatione mea & turbat
& a tribulatione peccatoris
in me iniquitates & in ira
. Cor meū turbatū est in
is cecidit sup me. Timor
sup me & operuerunt me
s dabit michi pennas sic
et requiescam. Ecce elon
gui fugiens & mansi in solitudine. Exspecta
bam eum qui salvum me fecit a pusillanimitate spiritus & tempestate. Precipita dñe & divide linguas eorum quia vidi iniquitatem & contradictionem in civitate. Die ac nocte circumdabit eam super muros eius iniquitas & labor in medio eius & iniustitia. Et non defecit de plateis eius usura & dolus. Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi sustinuissem utique. Et si is qui oderat me super me magna loquutus fuisset abscondissem me forsitan ab eo. Tu vero homo unanimis dux meus & notus meus. Qui simul mecum dulces capiebas cibos in domo dei ambulavimus cum consensu. Veniat mors super illos & descendat in infernum viventes. Quoniam nequitie in habitaculis eorum. Clamavit ad dñm clamavi & dñs saluabit me. Vespere & mane & meridie narrabo & annunciabo & exaudiet vocem meam. Redimet

in medio eorum

3v

4r

in [illegible] qm in te multo[rum] erant mecu[m] & audiet eos &
humiliabit illos q[ui] est ante [illegible]la. Non enī est illis
cōmutatio & nō timuerūt deū et extenderit manum
suam in retribuendo. Contaminauerūt testamētū
ei[us] dumsī [illegible]abita ultionis ei[us] & ayminq[ue]unt cor illius.
Mollit[i] sunt sermones ei[us] sup oleū & ipsi sunt iacula.
Iacta sup dnīm curā tuam & ipse te enutriet et
nō dabit in cōmutationē iusto. Tu uero deus
deduces eos in puteum interitus. Uir sanguī
num & dolosi non dimidiabunt dies suos
ego aut sperabo in te domine. Ps dauid

MISERERE mei deus quo[niam] conculcauit me
homo tota die impugnans tribulauit
me. Conculcauerūt me inimici mei tota die
quōn multi bellantes adūsum me. Altitudine

4v

[illegible]is dm. Omnes iustifi
cationes tuas [illegible] qui
usq; adumum. Nonne de
iniquitatem qui deuorant
panis. Deum non inuocau
uerūt timore ubi non fuit
pauor. Illa cor qui hominū
quōn deus spreuit eos. Quis
te nisi cum uenerit deus
sue exultabit iacob & le

DEVS in nomine tuo
uirtute tua libā me
meam audi pepe uerba o
surrexerūt adūsum me & f
mei & non posuerunt dm
Ecce enī deus adiuuat me &

3r

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf